

En skrift om hur och varför vi börjar engagera oss ideellt

# Ungt Engagemang

Att göra skillnad

# Inledning

## Unga är engagerade.

Det visar statistiska undersökningar gång på gång. Unga brinner för att förändra världen, unga gör punktinsatser, engagerar sig som styrelseledamöter, stödjer ideella organisationer, är medlemmar och skänker pengar. När Ersta Sköndal högskola genomförde sin senaste befolkningssstudie om svenskarnas engagemang visade undersökningen att 58 procent av unga i åldern 16–18 har utfört frivilligt arbete. Det är högre än befolkningssnittet.

Ändå upplever många folkrörelser att de har svårt att nå ut till, rekrytera och behålla unga. Medelåldern inom många föreningar är hög, och ökar sakta men säkert. Som volontärsamordnare är det ibland en utmaning att nå ut till unga, och att få dem att vilja stanna kvar när de väl engagerat sig. Särskilt utmanande blir det ofta i lokalföreningar med en hög medelålder: Det blir ett sorts moment 22 där man först måste rekrytera unga för att få andra unga att vilja stanna kvar.

Många ser behovet av förnyelse genom förnygring och av att rekrytera volontärer från olika ålders- och befolkningsgrupper. Men hur åstadkommer vi det? Och var ska vi börja?

**Syftet med den här** skriften är att uppmuntra föreningar och volontärsamordnare att diskutera ungas engagemang. Skriften vill erbjuda inspiration och några skratt, samt ett par konkreta tips.

**I skriften möter vi** ett ungdomsinitiativ som vill bygga skolor i Tibet, som delar med sig av sina tips för hur etablerade organisationer kan nå ut till unga. Vi träffar 97-åriga Gösta Vestlund som berättar om dagens unga på hans tid, hur han själv började engagera sig inom föreningslivet och hur han ser på framtiden, engagemanget och de traditionella folkrörelserna. Skriften avslutas med fyra konkreta tips i arbetet med att bli bättre på att involvera unga i verksamheten.

# Others Before Self:

## ”Vi är unga som tänker förändra världen”

**Föreningen Others Before Self** – OBS – samlar in pengar till ett skolbygge i Tibet. Det gör de genom att prata med sina vänner, ordna evenemang och poesikvällar, föreläsa på skolor och utnyttja gemensamma kontakter. Varje söndag träffas ett tjugotal unga och går igenom arbetsuppgifter, kommande föreläsningar och evenemang.

Nanna O Hallberg är gruppens initiativtagare och högst motvilliga ordförande: ”Vi ville skapa en platt organisation, utan formellt ledarskap. Det är viktigt för oss att alla bidrar, att vi är unga som gör det här tillsammans. Våra första stadgar speglade det. Men för att få ett organisationsnummer var vi tvungen att skriva om stadgarna tre gånger. Så nu är jag ordförande.”

När Nanna först fick upp ögonen för ensamkommande flyktingbarn från Tibet kände hon att hon ville göra något. Hon var tretton, uppfylld av hur allvarligt problemet var och hur viktigt det kändes att få göra något åt det, och började sälja tibetanska armband och samla in pengar. För två år sedan blev arbetet mer seriöst. Hon fick med sig vänner, de ansökte om organisationsnummer och bestämde sig för att samla in pengar till ett skolbygge i Tibet. Men startsträckan var lång. Först nu har de fått ett plusgironummer.

”Ingen av oss var över 18, vilket banken krävde. Men nu har två av oss fyllt år, så nu har vi ett bankkonto.”

Det finns inga juridiska hinder för att unga under 18 ska öppna bankkonton, men bankernas egna regler och tolkningar sätter ändå ofta hinder i vägen.

”Egentligen är vi ingen ungdomsorganisation”, säger Julia, en av gruppens medlemmar. ”Vi är öppna för alla. Alla som vill hjälpa till kan skänka pengar, bli stöttande medlemmar eller vara med i den mer aktiva gruppen. Samtidigt är det viktigt för oss att vi är unga som vill hjälpa.”

## ”Här jobbar alla ideellt”

**Deras mål är att** samla in 200 000 kronor som, genom en samarbetsorganisation, ska gå till att bygga en skola i Tibet. Vad nästa steg är vet de inte, men de är övertygade om att de kommer att fortsätta jobba för att göra världen lite bättre - ett steg i taget.

Alla pengar som samlas in går till skolbygget.

”Många andra organisationer har höga kostnader för administration och bygger upp en stor struktur med anställda och höga utgifter. Här jobbar alla ideellt. Vi hittar sponsorer för alla utgifter. Alla pengar går till ändamålet.”

Startsträckan för att ordna det formella var lång, ändå är de alla övertygade om att det var rätt beslut att starta en egen förening istället för att genomföra projektet inom en redan existerande organisation.

”Det är en betydligt större frihet”, säger Gabbi.

Hanna, en annan medlem, håller med: ”Vi har skapat allt det här själva. Det är viktigt att kunna säga det till sig själv. Vi har gjort det själva.”

”Jag valde OBS för möjligheten att förändra inom viktiga frågor och samtidigt ha rolligt med vänner. Jag tror inte andra möten är lika roliga”, säger Isabella.

”När jag blev tillfrågad att gå med hade jag inte tänkt på volontärarbete tidigare. Men det är väldigt roligt att göra något i mitt liv som är viktigt. Vi får göra något som spelar roll för andra och inte bara för en själv. Det är en chans att tänka på större frågor.”

”Jag känner mig inte välkommen om jag går in på en större organisations hemsida, till exempel”, säger Bella för att förklara skillnaden mellan OBS och etablerade

*”Vi har skapat allt det här själva. Det är viktigt att kunna säga det till sig själv. Vi har gjort det själva.”*

organisationer som Amnesty eller Röda Korset. "Stora organisationer har bilder på fattiga barn på sin hemsida och ett sms-nummer man kan använda för att skänka pengar. Det känns inte som om jag personligen behövs."

"När jag började var jag så jäkla arg", utvecklar Nanna. "Jag ville inte gå med i en organisation och arbeta mig uppåt och bli invald i en styrelse innan jag kunde påverka. Jag ville börja jobba direkt, göra något. Jag tycker många organisationer är dåliga på att faktiskt ta tillvara på ungas engagemang. Visst är det viktigt att få engagera sig precis så lite som man vill, men man måste också få engagera sig så mycket som man vill."

Men om man ändå är en etablerad förening som vill locka unga? Vad ska man göra? Frågan väcker intensiva diskussioner på mötet. Många har förslag och tankar om vad som skulle ha lockat dem och vad de tror skulle locka andra.

"Lura in dem!" säger Sofie. "Har man väl gjort en sak, så känner man kicken av att ha gjort något. Lura in dem i små uppgifter, få dem att prata med sina vänner, och ge dem fria tyglar sen när de vill prova nya saker eller genomföra nya idéer. Det är i alla fall så jag gör med ungdomsrådet som jag är engagerad i."

"Jag tror det är viktigt att direkt få vara med i en aktiv grupp, att bli en del av kärntruppen", säger Hanna. "Inte behöva arbeta sig uppåt, utan att kunna komma in direkt."

"Exakt!" säger Emilia. "Att vara välkomnande på mötena."

"Att komma in i det direkt, bli en del av den sociala verksamheten. Bli hälsad på när man kommer på mötena, känna sig sedd och bekräftad."

"Ja", säger Isabella. "Jag tror det är viktigt att få bli aktiv och få arbetsuppgifter direkt. Att bli uppmuntrad för den man är, att någon vet alla namn, och att man känner sig speciell när man är där."

"Jag tror ett av problemen är att bilden av unga är så negativ, att man tror att vi är oengagerade. Lösningen är att visa upp fler, föra fram positiva exempel, som kollektiv kanske snarare än att föra fram individer eller personer som exceptionella. Det kan göras på samhällsnivå, men också inom föreningar: använd hemsidan och medlemstidningen till att skriva om unga som är aktiva."

## Öppna möten

"**Öppna möten tror jag** också är viktigt. Att vara mer tillgänglig, där man kan komma till ett möte så fort man har fått upp ögonen för något. Ett problem är ju att många organisationer bara har ett eller två informationsmöte per termin. När man väl har blivit arg och engagerad vill man ju inte vänta."

Och vad skulle få dem själva att engagera sig i en etablerad förening?"

"Om någon frågar mig riktat", säger Sofie. "Att bli personligt inbjuden: du som kan det här, kan inte du hjälpa till med det där. En personlig motivering till vad jag kan bidra med, och en konkret uppgift att utföra."

"Jag samlade in pengar till översvämningen i Pakistan genom Röda Korset", säger Bella. "Jag mailade dem och frågade, och de svarade med olika förslag på tider och platser. När en dag inte fungerade föreslog personen jag pratat med ett nytt, och sen följde han upp med information och frågor om hur det hade gått. Det gjorde mig engagerad. Det tror jag är den stora skillnaden. Den personliga kontakten."

"Och sen får de väl helt enkelt se till att erbjuda lika roliga möten som vi har."

## Gösta Vestlund:

**Även om engagemang**et hos den svenska befolkningen i allmänhet och unga i synnerhet på intet sätt minskar, brottas ändå många folkrörelser med en åldrande medlemskår och sjunkande medlemssiffror. Många har engagerat människor i över hundra år och åstadkommit imponerande bedrifter under åren som gått. Visst är det frestande att se tillbaka på den gamla goda tiden, folkrörelsernas guldålder, det engagerade sextioalet och fråga sig vad dagens ungdomar egentligen sysslar med. Vi träffar Gösta Vestlund 97 år, som under nästan lika många år varit engagerad inom framförallt folkbildningsrörelsen. Vi ville ta reda på hur dagens unga var på hans tid, hur det kom sig att han själv engagerade sig och hur han ser på framtidens engagemang.

”Jag gick med i föreningslivet när jag var ungefär 19. Jag gick med i tre olika folkrörelser ungefär samtidigt, och av olika anledningar. 1933 gick jag med i min första studiecirkel om socialism. Jag och många med mig var arbetslösa, och på ABFs bibliotek fanns en fantastisk man som introducerade mig till böckernas värld. Han var en sådan man som funderade på Platon medan han cyklade till jobbet. Jag var den yngsta i gruppen. Så det var folkbildningen.”

## Bakgrund i folkrörelsen

**Gösta Vestlund har en** lång bakgrund inom olika folkrörelser, främst inom folkbildning. Han berättar om sina erfarenheter lika strukturerat som om det hade varit en föreläsning.

”Idrottsrörelsen kom ungefär samtidigt. Mina två farbröder köpte byns första fotboll. Vi jagade runt efter den bland smågator och vinbärsbuskar. Kanske inte riktigt enligt FIFA:s regler, men det var väldigt roligt och båda mina farbröder var bra på att låta unga vara med och bestämma.”

”Och sen var det nykterhetsrörelsen, NTO hette det på den tiden. Där gick jag med av tre anledningar.” Han håller upp tre fingrar. ”På den tiden var det inte så många lokaler som var uppvärmda om vintrarna. På somrarna fanns det ju dansbänor där man kunde vara, men det blev ju lite slirigt att dansa runt där när snön väl hade kommit. Men i min by hade två olika kyrkliga samfund uppvärmda lokaler på lördagar och söndagar. Jag var aldrig särskilt intresserad av religion, så det passade mig inte. Men NTO hade också uppvärmda lokaler. Det var den första anledningen. De hade även folklekar, det var den andra anledningen. Och det fanns flickor, den tredje anledningen. Värme, flickor och folklekar. Men visst, nykterheten var också viktig. Bland unga på den tiden fanns en lång tradition av brännvin.”

”Så småningom bildade jag och en god vän en socialdemokratisk klubb. Vi fick snabbt många medlemmar. Ungefär 15–20 procent av de som gick med var väl intresserade av politik. Resten var intresserade av fiket vi serverade och den avslutande dansen.”

”Idag har alla partipolitiska ungdomsförbund tillsammans ungefär 25 000 medlemmar. Om man räknar högt är kanske 10 000 av dem intresserade av politik. Och de ska fylla 45 000 kandidaturer till kommun, landsting och riksdag i framtiden. Det är ett dilemma som jag tror kommer bli allvarligt framöver.”

Men att unga inte skulle ha ett intresse för politik tror han inte alls. ”Snarare handlar det väl om att de inte vill binda upp sig så länge, alternativt tycker att det är viktigt att kunna påverka organisationen direkt och tycker att politiska partier är toppstyrda av ett gäng betonghäckar.”

”Bara under 1990-talet bildades 23 000 nya NGO:s i världen och i dem finns många unga människor.”

”Världen förändras. Vi befinner oss i en väldig omstöpning, där gamla rättesnören måste ses över. När jag jobbade i föreningar i Gagnef på 1940-talet var det bara

*Jag var aldrig särskilt intresserad av religion, så det passade mig inte. Men NTO hade också uppvärmda lokaler. Det var den första anledningen. De hade även folklekar, det var den andra anledningen. Och det fanns flickor, den tredje anledningen. Värme, flickor och folklekar.*

det egna området som gällde. Någon gång gjorde vi något för hela Dalarna, men då kändes det ju snudd på internationellt. Så kan man inte tänka idag. Det är en fantastisk utveckling.”

”För att inte tala om den tekniska utvecklingen. Vad händer med åldershierarkier när den tekniska utvecklingen går så snabbt att unga alltid kommer veta mer än äldre? Jag var med och startade upp en folkhögskola för pensionärer. I deras tidning berättade de om ett projekt om digital delaktighet för äldre. Där fanns en berättelse om en 7-årig flicka som lärde sin morfar använda datorn. ’Morfar, nu måste jag gå på toaletten, men rör inga knappar förrän jag är tillbaka’, sa hon.”

”En gång i tiden kunde man säga: gör som din far gör, så blir det rätt. Nu säger man istället: gör som jag gör, far, så blir det rätt.”

”Det pratas mycket om att unga skulle vara mer individualistiska, mindre intresserade av kollektiva lösningar och som en följd av det mindre intresserade av föreningsengagemang och politik. Och om man ser på de undersökningar som gjorts om attitydförändringar så ser man en rörelse mot ökad individualisering, tolerans och öppenhet i länder som har nått upp en viss trygghetsnivå. Men det är inte en egoistisk individualism. Det är en individualism som eftersträvar eller bygger på resonans med andra människor, på att bli sedd, få bekräftelse och uppbackning. Politiken kan inte bara vara rationell, den måste också få vara emotionell. Vi måste lyssna, se varandra, känna igen oss i andra och mötas över generationsgränserna.”

”Vi måste skapa ett samhälle där vi har respekt för varandra. Demokrati - verklig demokrati är en livsform. Den innebär att du och jag har lika mycket makt, även i vardagen. Lyckas vi med det, har vi inga problem att få med unga. Eller äldre, för den delen.”

## Framtiden är oerhört intressant

**Gösta Vestlund kan hålla** igång en intervju helt på egen hand. ”Ska du inte fråga mig om framtiden?” säger han, med en road glimt i ögonen. ”Två saker har hänt sen jag blev så här gammal. För det första blir jag inte längre inbjuden att föreläsa, kanske för att de tror att jag redan är död, kanske för att de inte tror att jag kan något längre. Vilket är ironiskt, eftersom det först är nu jag har lyckats samla på mig all den här kunskapen. För det andra frågar ingen längre mig om framtiden.”

”Framtiden för mig är så oerhört intressant. Visst, jag kommer inte vara där för att se den, men det händer så mycket just nu. Jag tror att det verkliga slaget kommer handla om vad vi vill ha för människor i vårt samhälle framöver. Vill vi bara skapa yrkeskompetenta människor i näringslivet tjänst – visserligen en väldigt viktig del, eller vill vi ha människor med större variation och frihet, som får vara mer än så? Omsorgskompetens istället för yrkeskompetens, som skolpsykologen Nel Noddings uttrycker det. Där tror jag föreningarna har oerhört mycket att ge.”

”Vet du om att det finns en ’förening för ägare till irländska setterhundar i Brandbergen’? Sägar inte det något fantastiskt om människors förmåga att hitta gemensamma nämnare och mötas?”

# Att kanalisera ungas engagemang

Både **Others before self** och Gösta Vestlund betonar i intervjuerna hur engagerade unga är. Samtidigt upplever många volontärsamordnare att det är svårt att nå ut till, rekrytera och behålla unga volontärer. I det här avsnittet samlar vi några praktiska tips som har framkommit i intervjuerna, eller genom andra organisationers arbete med att kanalisera ungas engagemang.

## 1. Fråga riktat

”**Om någon frågar** mig riktat”. Så formulerar Sofie från **Others before self** vad som skulle få henne att gå med i en traditionell organisation. Forskning om ideellt engagemang bekräftar den bilden: många blir aktiva för att de blir tillfrågade och för att de då känner att just de behövs. Detta är en av de viktigaste motiveringarna till ideellt engagemang som Erik Amnå identifierar i sin bok *Jourhavande medborgare*. Det här kan vara en utmaning för organisationer, eftersom vikten av den personliga frågan leder till att man ofta rekryterar personer från den egna bekantskapskretsen, eller med en liknande bakgrund, ålder, erfarenhet och yrkeskompetens. Ett tips är att börja med att rekrytera två eller fler personer, och sedan låta de i sin tur rekrytera fler. Det ökar också sannolikheten för att de nya volontärerna faktiskt ska stanna kvar.

## 2. Erbjud resurser och stöd, snarare än kontroll och administration

**Administrationen i att** starta en ny förening tog mycket kraft och energi för **Others before self**. Det speglar en av de stora fördelarna som etablerade organisationer har, nämligen resurser och möjligheten att ge organisatoriskt stöd. Det kan handla om att redan ha ett plusgironummer, möteslokaler som man kan låna ut, kunskap om hur man söker pengar eller erfarenhet av att planera och leda arbete.

Att erbjuda unga en chans att genomföra sina projekt inom ramen för er organisation är en fantastisk möjlighet att både få bättre och mer verksamhet och få in fler unga i organisationen. Men det bygger på att vi vågar släppa kontrollen. Etablerade organisationer har en förmåga att kräva administration tillbaka för alla resurser de erbjuder. Det kan ibland ta lång tid för nya volontärer att ha en chans att komma in i och kunna påverka verksamheten. Det återspeglades också i intervjun med **Others before self**.

**Ibland räcker det med att säga:**

- **Följ** vår värdegrund
- **Bryt** inte mot lagen
- **Ge oss** inte dålig publicitet
- **Skaffa** finansiering
- **Avrapportera** då och då
- **I övrigt** – kör!

## 3. Snabb information – och snabb verksamhet

**Ibland går lång** tid från intresseanmälan till verksamhet. Unga mejlar in en fråga och får svar en månad senare. Sedan dröjer det ytterligare ett par veckor innan nästa informationskväll och sedan måste de vänta till nästa termin för att gå grundutbildningen, som krävs för att engagera sig i verksamheten. Unga som brinner för att

förändra världen och vill göra något vill ofta göra något nu. Här blir det för många organisationer en utmanande balansgång mellan de krav som kvalitetssäkring ställer och önskan om att inte kväva ett brinnande engagemang. Kan ni inte erbjuda en informationskväll eller utbildning direkt; fundera över om det finns andra sätt som man kan få samma information. Eller kanske det finns uppgifter som man kan sätta igång med direkt?

## 4. Det personliga mötet

**Gösta Vestlund pratar** i sin intervju om vikten av att bli sedd och få bekräftelse av andra. Vi måste lyssna, se varandra och mötas på riktigt, säger han. Others before self är av samma åsikt: en stor anledning till att engagera sig eller till att fortsätta göra det är något så enkelt som att få vara en del av en gemenskap. Att någon kommer ihåg ens namn vid nästa möte och att man blir hälsad välkommen när man kommer dit.

Det här är inte något som gäller enbart för unga. När Volontärbyrån varje år genomför Volontärbarometern återkommer ständigt punkterna ”ha roligt” och ”få kompisar” som anledning till varför alla, oavsett ålder, väljer att fortsätta vara engagerad i en organisation.







## Volontärbyråns fördjupningskrifter

Volontärbyrån förmedlar kontakten mellan volontärer som vill engagera sig ideellt och organisationer som behöver volontärer till sin verksamhet. Dessutom utbildar vi i volontärsamordning, det vill säga hur organisationer rekryterar, samordnar och leder frivilliga. Som en del av det arbetet tar vi även fram handböcker och fördjupningskrifter i frågor som är viktiga för volontärsamordnaren.

Med skrifterna vill vi ge ingångar till ny kunskap, visa hur andra organisationer arbetar och inspirera till reflektion och diskussion. Skrifterna kan användas av dig som enskild person som vill veta mer om frågor som påverkar volontärverksamheten. De kan också ligga till grund för en vidare diskussion i din förening eller fungera som en utgångspunkt för förändringsarbete på ledningsnivå.

Förutsättningarna för volontärsamordning skiljer sig åt mellan olika organisationer. Det kan också finnas stora variationer inom en och samma organisation, beroende på vilken roll just du har. Allt i skrifterna passar inte alla, men vi hoppas att alla ska kunna hitta något.

Skrifterna kan laddas ner på [www.volontarbyran.org](http://www.volontarbyran.org). På webbplatsen kan du också registrera och söka volontärsuppdrag, läsa mer om våra utbildningar och beställa våra handböcker i volontärsamordning.

-  **Drivkrafter:** Att stimulera och stödja ideellt engagemang. En skrift om vad som får oss engagerade.
-  **Volontärrekrytering:** Behovsanalys, uppdragsbeskrivning och kravprofil – din GPS i volontärsamordningsdjungeln. En skrift om hur vi involverar fler i vår verksamhet.
-  **Riskhantering:** Hur kan alla känna sig trygga i vår verksamhet? En skrift om att hantera risker.
-  **Professionalisering:** Förväntningar på volontärer och volontärsamordnare. En skrift om krav och framtidsfrågor.

## Ungt engagemang

### Att göra skillnad

En skrift om hur och varför vi börjar engagera oss ideellt

Författare – Katarina Bivald, [www.katarinabivald.se](http://www.katarinabivald.se)

Redaktör – Karin Olsson

Stort tack till Kungliga Patriotiska Sällskapet vars stöd möjliggjort denna skrift.

© Volontärbyrån 2010

## Om Volontärbyrån

**Volontärbyrån** är en ideell verksamhet som förmedlar kontakt mellan volontärer som vill engagera sig ideellt och organisationer som behöver volontärer till sin verksamhet på webbplatsen [www.volontarbyran.org](http://www.volontarbyran.org). Sedan starten 2002 har över 24 000 volontärkontakter förmedlats till drygt 1 000 ideella organisationer över hela Sverige. Utöver volontärförmedling erbjuder vi stöd och utbildning till ideella organisationer inom området volontärsamordning, det vill säga att rekrytera, samordna och leda frivilliga. Volontärbyrån är en del av Forum för Frivilligt Socialt Arbete.